

การส่งเสริมการอนุรักษ์ภาษาถิ่นเชิงวัฒนธรรมโดยกระบวนการมีส่วนร่วมในพื้นที่อำเภอ เวียงชัย จังหวัดเชียงราย

Promoting the Conservation of Local Dialects through a Cultural Participatory Process in Wiang Chai District, Chiang Rai Province

¹พระมหาสมชาย กิตติปัญญา (จันทร์หอม), ลัทฎิกา หวังสุขใจ, พระวรชัย เนปโก (แก้วประภา)

¹ PhramahaSomchai Kittipanyo (Chanhorm), Lattika Wangsukjai,

PhraWarat Nepakko (Kaeoprappa)

¹คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹Faculty of Humanities Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

¹Email : Somchai.cha@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยการส่งเสริมอนุรักษ์ภาษาถิ่นเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบริบทสภาพปัญหาปัจจุบัน ความจำเป็นในการอนุรักษ์การใช้ภาษาถิ่นเหนือของประเทศไทย 2) เพื่อศึกษาการพัฒนารูปแบบการอนุรักษ์ภาษาถิ่นเหนือเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมให้เกิดความมั่นคง ยั่งยืน ตามหลักพุทธบูรณาการ 3) เพื่อทดสอบรูปแบบการอนุรักษ์ภาษาถิ่นเหนือ เชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมให้เกิดความมั่นคง ยั่งยืน ตามหลักพุทธบูรณาการ

ระเบียบวิธีวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ได้แก่การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถาม และสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ประชาชนที่ใช้ภาษาถิ่นเหนือเขตพื้นที่อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย จำนวน 391 คน ได้มาด้วยวิธีการสุ่มด้วยสูตรTaro Yamane และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา คือการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอนุมานคือการหาค่า F-test, t-test เพื่อหาค่าความแตกต่างระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการส่งเสริมอนุรักษ์ภาษาถิ่น และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในเชิงพรรณนา ด้วยการจำแนกและจัดระบบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมอนุรักษ์ภาษาถิ่น

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุ ระหว่าง 25-35 ปี มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีอาชีพเกษตรกร มีรายได้ในครอบครัวระหว่าง 5,000-10,000 บาท/เดือน มีการนับศาสนาพุทธ จากผลการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า สภาพปัญหาและความต้องการการอนุรักษ์ภาษาถิ่น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีอายุมากกว่า 30 ปี มีการใช้ภาษาถิ่นมากกว่ากลุ่มอายุต่ำกว่า 30 ปี ซึ่งพบปัจจัยมาจากอิทธิพลการบริโภคสื่อ ระบบการศึกษา การประกอบอาชีพ จึงจำเป็นต้องมีการวิจัยเกี่ยวกับการอนุรักษ์การใช้ภาษาถิ่นจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวแปรที่ใช้สร้างรูปแบบการอนุรักษ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (=4.34) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการบูรณาการวัฒนธรรมกับภาษาถิ่นอยู่ในระดับมาก (=4.08) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่ออนุรักษ์ภาษาถิ่นอยู่ในระดับมาก (=4.23) ด้านการวางแผนการอนุรักษ์ภาษาถิ่นอยู่ในระดับมาก (=4.48) ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของภาษาถิ่นอยู่ในระดับมาก (=4.47) ด้านการส่งเสริมอัต

ลักษณะทางวัฒนธรรมภาษาถิ่นอยู่ในระดับมาก ($=4.42$) ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาสูงมีการใช้ภาษาถิ่นแตกต่างจากประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ประชาชนเกิดความตระหนักในคุณค่าของภาษาถิ่น เด็กและเยาวชนมีโอกาสรเรียนรู้และใช้ภาษาถิ่นเพิ่มขึ้น เกิดพื้นที่เรียนรู้ผ่านกิจกรรม ลานวัฒนธรรม และสร้างความร่วมมือระหว่างวัด สถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชนในการวางแผนอนุรักษ์ร่วมกัน ส่งผลให้ภาษาถิ่นได้รับการสืบทอดควบคู่กับการอนุรักษ์อัตลักษณ์และวัฒนธรรมของแต่ละชนเผ่าอย่างยั่งยืน โดยรูปแบบดังกล่าวเป็นรูปแบบที่สังเคราะห์จากผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยองค์ประกอบ กระบวนการ และผลลัพธ์ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการอนุรักษ์ภาษาถิ่นในระดับชุมชนได้อย่างเป็นระบบ ถือได้ว่าเป็นรูปแบบจากองค์ความรู้ใหม่จากผลการวิจัย

คำสำคัญ: การอนุรักษ์เชิงวัฒนธรรม, ภาษาถิ่นเหนือ, การมีส่วนร่วมของชุมชน

Abstract

This research, entitled Participatory Cultural-Based Promotion for the Preservation of the Northern Thai Dialect, aimed to: (1) examine the current context, existing problems, and the need for preserving the Northern Thai dialect in Thailand; (2) develop a participatory cultural-based model for preserving the Northern Thai dialect through Buddhist-integrated principles to ensure its sustainability; and (3) evaluate the effectiveness of the developed model in promoting the sustainable preservation of the Northern Thai dialect through Buddhist-integrated principles.

Research Methodology: This study employed a mixed-methods research design, integrating both quantitative and qualitative approaches. Quantitative data were collected using a questionnaire, whereas qualitative data were obtained through in-depth interviews. The quantitative sample consisted of 391 residents who use the Northern Thai dialect in Wiang Chai District, Chiang Rai Province. The sample size was determined using the Taro Yamane formula. In addition, ten key informants were purposively selected for the qualitative phase of the study. The research instruments included a questionnaire and a structured interview guide. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation. Inferential statistics, namely the independent-samples t-test and one-way analysis of variance (One-way ANOVA or F-test), were employed to examine differences in dialect preservation and promotion according to respondents' personal characteristics. Qualitative data were analyzed using descriptive content analysis through data classification, categorization, and systematic interpretation of information related to the participatory promotion and preservation of the Northern Thai dialect.

Research Findings The findings revealed that the majority of the respondents were male, aged 25–35 years, had completed secondary education, were farmers, earned a monthly household income of 5,000–10,000 Thai Baht, and identified themselves as Buddhists. The in-depth interviews indicated that the major problems and needs concerning the preservation of the Northern Thai

dialect were associated with generational differences in language use. Key informants reported that individuals aged over 30 years used the Northern Thai dialect more frequently than those under 30 years of age. This decline in dialect use among younger generations was attributed primarily to the influence of mass media consumption, the formal education system, and occupational changes. These findings underscore the necessity of developing effective strategies for preserving the Northern Thai dialect. The overall evaluation of the variables used to develop the participatory cultural-based preservation model was at a high level ($M = 4.34$). Considering each dimension individually, cultural integration with the Northern Thai dialect was rated at a high level ($M = 4.08$), community participation in dialect preservation at a high level ($M = 4.23$), planning for dialect preservation at a high level ($M = 4.48$), factors influencing the sustainability of the dialect at a high level ($M = 4.47$), and the promotion of the cultural identity of the Northern Thai dialect at a high level ($M = 4.42$). The hypothesis testing revealed that respondents with higher educational attainment demonstrated significantly different patterns of Northern Thai dialect use from those with lower educational attainment, at the .05 level of statistical significance.

The qualitative findings revealed that the proposed model enhanced public awareness of the value of the Northern Thai dialect, increased opportunities for children and youth to learn and use the dialect, and established community learning spaces through cultural courtyard activities “Lan Watthanatham”. The model also promoted collaborative planning among Buddhist temples, educational institutions, local administrative organizations, and community members for dialect preservation. Consequently, the Northern Thai dialect can be sustainably transmitted alongside the preservation of the cultural identity and traditions of each ethnic community. The developed model, synthesized from the qualitative findings, comprises three core components: inputs (components), processes, and outcomes. It provides a systematic and practical framework for community-based dialect preservation and represents a new body of knowledge generated from this research.

Keywords: Cultural conservation, Northern Thai dialect, community participation

บทนำ

ภาษาถิ่นของประเทศไทยเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สะท้อนอัตลักษณ์ ภูมิปัญญา วิถีชีวิต ความเชื่อ และประเพณีของประชาชนในแต่ละภูมิภาค โดยสามารถแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ ภาษาถิ่นภาคกลาง ภาษาถิ่นภาคเหนือ ภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาษาถิ่นภาคใต้ แม้จะมีความแตกต่างด้านสำเนียง คำศัพท์ และรูปแบบการใช้ภาษา แต่ทุกภาษาถิ่นล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญของความเป็นชาติไทย และเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่ควรได้รับการอนุรักษ์และสืบทอดสู่คนรุ่นต่อไป (Siriphong Phrutthiphan, 2022)

ภาษาไทยถิ่นเหนือเป็นภาษาที่มีเอกลักษณ์เฉพาะทั้งด้านระบบเสียง คำศัพท์ สำนวน และวัฒนธรรมการใช้ภาษา เช่น การใช้คำว่า “เจ้า” เพื่อแสดงความสุภาพรวมทั้งการใช้ตัวอักษรล้านนาในการ

บันทึกองค์ความรู้ทางศาสนา ประวัติศาสตร์ และวรรณกรรมพื้นบ้าน ภาษาไทยถิ่นเหนือจึงมิได้เป็นเพียงเครื่องมือสื่อสาร หากแต่เป็นสัญลักษณ์ของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ความผูกพันของชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สั่งสมมาอย่างยาวนาน การธำรงรักษาและส่งเสริมการใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือจึงเป็นกลไกสำคัญในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม และเสริมสร้างความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของท้องถิ่นและของชาติ

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันภาษาไทยถิ่นเหนือกำลังเผชิญกับความเสี่ยงในการลดบทบาทและอาจนำไปสู่การสูญหายของภาษาในอนาคต อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างทางสังคม การขยายตัวของสังคมเมือง ระบบการศึกษา เทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อดิจิทัล การประกอบอาชีพ และค่านิยมของคนรุ่นใหม่ที่นิยมใช้ภาษาไทยมาตรฐานหรือภาษาต่างประเทศมากกว่าภาษาถิ่น ส่งผลให้การใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือในชีวิตประจำวันลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชนซึ่งมีแนวโน้มใช้ภาษาถิ่นน้อยกว่าคนรุ่นก่อน หากสถานการณ์ดังกล่าวยังคงดำเนินต่อไปอาจส่งผลให้เกิดภาวะการเสื่อมถอยของภาษา (Language Shift) และการสูญเสียมรดกทางวัฒนธรรมในระยะยาว (Sujit Wongthet, 2022)

จังหวัดเชียงรายเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทั้งด้านชาติพันธุ์ ภาษา และวัฒนธรรม เนื่องจากมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดเชียงใหม่ ลำปาง พะเยา รวมทั้งประเทศเมียนมาและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทำให้ประชาชนในพื้นที่มีการใช้ภาษาที่หลากหลาย ทั้งภาษาไทยมาตรฐาน ภาษาไทยถิ่นเหนือ และภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะในอำเภอเวียงชัย ซึ่งมีความหลากหลายของประชากรและการใช้ภาษาอย่างเด่นชัด (Kornchanok Nantakanok, 2023) การติดต่อสื่อสารกับผู้คนต่างภาษาและการใช้ภาษาไทยมาตรฐานในระบบราชการ การศึกษา และสื่อมวลชน ส่งผลให้บทบาทของภาษาไทยถิ่นเหนือในชีวิตประจำวันลดลง และมีแนวโน้มเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการใช้ภาษาในคนรุ่นใหม่

แม้ว่าประชาชนในอำเภอเวียงชัยยังคงใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือในการสื่อสารภายในครอบครัวและชุมชน แต่การใช้ภาษาไทยมาตรฐานได้เข้ามามีบทบาทอย่างกว้างขวางในสถานศึกษา หน่วยงานภาครัฐ และภาคธุรกิจ ทำให้การใช้ภาษาถิ่นมีขอบเขตจำกัดมากขึ้น (Ministry of Interior, 2010) หากไม่มีมาตรการหรือรูปแบบการส่งเสริมที่เหมาะสม ภาษาไทยถิ่นเหนืออาจค่อย ๆ สูญเสียบทบาทในฐานะภาษาที่ใช้สื่อสารในชีวิตประจำวัน และเหลือเพียงการใช้ในพิธีกรรมหรือกิจกรรมทางวัฒนธรรมเท่านั้น

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่างานศึกษาส่วนใหญ่เน้นการบันทึกคำศัพท์ การศึกษาลักษณะทางภาษาหรือการอนุรักษ์เชิงวัฒนธรรม แต่ยังมีงานวิจัยจำนวนน้อยที่มุ่งพัฒนารูปแบบการอนุรักษ์ภาษาไทยถิ่นเหนือโดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่และสามารถนำไปใช้ได้อย่างยั่งยืน

ด้วยเหตุนี้ คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการส่งเสริมการอนุรักษ์ภาษาไทยถิ่นเหนือเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย ด้วยผลการศึกษาพบว่ามีความเสี่ยงต่อการสูญหายที่มีการคุกคามจากปัจจัยภายนอก ได้แก่ ปัจจัยทางสังคม การศึกษา วัฒนธรรม อาชีพในชุมชนเป็นเปลี่ยนจากอาชีพเกษตรกรรมไปสู่อาชีพในอุตสาหกรรม บริการ ซึ่งมีการสื่อสารในภาษาและวัฒนธรรมที่หลากหลาย การศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการอนุรักษ์เป็นแนวทางเปิดโอกาสให้ครอบครัว ชุมชน สถานศึกษา วัด และหน่วยงานภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหา การวางแผน การดำเนินกิจกรรม และการประเมินผล อันจะนำไปสู่การอนุรักษ์ภาษาไทยถิ่นเหนืออย่างเป็นระบบ เกิดความมั่นคงยั่งยืน และสามารถเป็นต้นแบบสำหรับการอนุรักษ์ภาษาถิ่นในพื้นที่อื่นของประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทสภาพปัญหาปัจจุบัน ความจำเป็นในการอนุรักษ์การใช้ภาษาถิ่นภาคเหนือของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาการพัฒนากระบวนการอนุรักษ์ภาษาถิ่นภาคเหนือเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมให้เกิดความมั่นคง ยั่งยืน ตามหลักพุทธบูรณาการ
3. เพื่อทดสอบรูปแบบการอนุรักษ์ภาษาถิ่นภาคเหนือ เชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมให้เกิดความมั่นคง ยั่งยืน ตามหลักพุทธบูรณาการ

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเกี่ยวกับการอนุรักษ์ภาษาวัฒนธรรม ใช้วิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-Methods Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การวิจัยเชิงการมีส่วนร่วม (Participatory Action Research - PAR) โดยมีวิธีการวิจัย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่ใช้ภาษาถิ่นเหนือในเขตพื้นที่ อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย 391 ตัวอย่าง ผู้วิจัย ได้ใช้วิธีการสุ่มโดยให้สูตรการคำนวณของ Taro Yamane และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 ตัวอย่าง ใช้วิธีการเลือกตัวแทนของสังคม วัฒนธรรมภาษาที่ผลส่งต่อการสืบทอดภาษาถิ่น ได้แก่ 1) ผู้นำชุมชน เป็นผู้มีบทบาทในการบริหารจัดการและขับเคลื่อนกิจกรรมของชุมชน มีความรู้เกี่ยวกับสภาพสังคม วัฒนธรรม และการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ 2) พระสงฆ์ เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ และวัฒนธรรม มีบทบาทในการอนุรักษ์ ถ่ายทอด และส่งเสริมภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาและประเพณีของชุมชน 3) ปราชญ์ล้านนา เป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ด้านภาษา วรรณกรรม ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมล้านนา เป็นผู้สืบทอดองค์ความรู้ดั้งเดิมของท้องถิ่น และ 4) เยาวชน เป็นตัวแทนของคนรุ่นใหม่ที่มีประสบการณ์ในการใช้ภาษาถิ่นในชีวิตประจำวัน รวมทั้งสะท้อนมุมมองเกี่ยวกับการเรียนรู้ การสืบทอด และการอนุรักษ์ภาษาถิ่นในบริบทของสังคมร่วมสมัย เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเพื่อศึกษาระดับการใช้ภาษา

คณะผู้วิจัยมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ดำเนินการเป็น วงจร (Cycle) ที่ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลัก ตามแนวคิดของ Kemmis และ McTaggart (1988) ได้แก่

- 1) การวางแผน (Planning) ผู้วิจัยและผู้มีส่วนร่วมร่วมกันศึกษาสภาพปัญหา วิเคราะห์บริบท กำหนดเป้าหมาย วางแผนกิจกรรม และออกแบบแนวทางในการแก้ไขหรือพัฒนา
- 2) การปฏิบัติ (Action) เป็นการดำเนินกิจกรรมหรือแผนงานที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้ โดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนร่วมมีบทบาทในการดำเนินงานทุกขั้นตอน
- 3) การสังเกต (Observation) เพื่อติดตาม เก็บรวบรวม และบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับผลการดำเนินงาน พฤติกรรม การเปลี่ยนแปลง ปัญหา และอุปสรรคที่เกิดขึ้น โดยใช้เครื่องมือที่เหมาะสม เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และบันทึกภาคสนาม
- 4) การสะท้อนผล (Reflection) การมีส่วนร่วมและวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น สรุปบทเรียน ประเมินจุดแข็ง จุดอ่อน และกำหนดแนวทางในการปรับปรุง เพื่อพัฒนาเข้าสู่วงจรการวิจัยรอบต่อไป

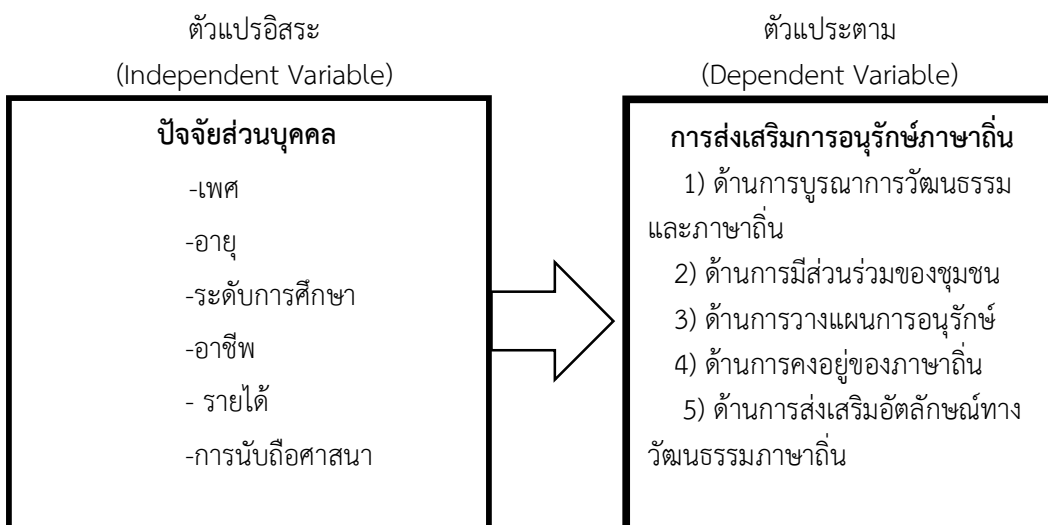

วิเคราะห์เชิงพรรณนาและจัดจำแนกและจัดระบบข้อมูล (Typology and Taxonomy) ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษาถิ่น การส่งเสริมและสร้างคุณค่าภาษาถิ่น ตลอดจนวิเคราะห์หาสาเหตุ (Cause and Effect Analysis) ว่าสาเหตุใดบ้างที่ทำให้ภาษาถิ่นจะสามารถคงอยู่ได้ หรือสาเหตุใดทำให้ภาษาถิ่นเกิดการเปลี่ยนแปลงและสูญหายไป เพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมอนุรักษ์ และสร้างคุณค่าในภาษาถิ่นเนื่องจากการส่งเสริม จากการเข้าร่วมกิจกรรมทางความเชื่อท้องถิ่น และพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนวิถีชีวิตของประชาชนภายใน 12 เดือน ว่ามีพิธีกรรมอะไรบ้างที่ปฏิบัติในชุมชนตามการเปลี่ยนแปลงของฤดูกาลและเดือนต่าง ๆ ภายในหนึ่งปี และมีการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น จากผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาถิ่นเหนือ เพื่อติดต่อกองคิดสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อเป้าหมายอะไรมีอิทธิพลต่อความเชื่ออันเป็นกุศโลบายในการส่งเสริมภาษาถิ่นและวัฒนธรรมของภาคเหนือของประเทศไทย

กิจกรรมเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ภาษาถิ่น ประกอบด้วย

1. กิจกรรมการเรียนรู้การและสืบสานใช้ภาษาภาษาถิ่นเหนือ โดยการสัมภาษณ์ ร่วมพิธีกรรมทางศาสนา ร่วมกิจกรรมในชุมชน เช่น บุญพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา กิจกรรมพัฒนาชุมชน กิจกรรมทำนุบำรุงภาษาถิ่นเหนือ 2) กิจกรรมส่งเสริมเอกลักษณ์ท้องถิ่น ได้แก่ เอกลักษณ์ ด้านการแต่งกาย ด้านอาหาร ด้านการสร้างที่อยู่อาศัยซึ่งเป็นการสื่อสารภาษาถิ่นทางกายภาพ 3) ส่งเสริมให้ปฏิบัติตามพิธีกรรมของชนท้องถิ่น ได้แก่ ด้านพิธีกรรมการแต่งงาน พิธีงานศพ พิธีทำบุญตามคติความเชื่อของชนท้องถิ่น เพื่อศึกษาวิถีชุมชน 4) กิจกรรมเกี่ยวกับวิถีปฏิบัติตามความเชื่อในพิธีกรรม ได้มีพิธีกรรมบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อชุมชน เช่น พิธีสืบชะตาหลวงเมืองเวียงชัย ประเพณีเผาเทียนโคม (เทศกาลลอยโคม) พิธีแต่งงานแบบล้านนา เป็นต้น 5) กิจกรรมส่งเสริมให้ปฏิบัติต่อผู้ใหญ่ในชุมชน ได้แก่ การปฏิบัติตนต่อบิดา มารดา อาจารย์ ผู้สูงอายุ ผู้มีความรับผิดชอบในพิธีกรรมว่า มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ของภาษาถิ่นมากน้อยเพียงใดซึ่งคณะผู้วิจัยได้ใช้กิจกรรมของชุมชนในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดเชิงคุณภาพ (Qualitative Conceptual Framework)

- บริบททางวัฒนธรรมของชุมชน
- สภาพปัญหาและความจำเป็นในการอนุรักษ์ภาษาถิ่นเหนือ
- กระบวนการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน สถานศึกษา วัด และหน่วยงานภาครัฐ
- การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการอนุรักษ์ภาษา
- การสังเคราะห์เป็นรูปแบบการอนุรักษ์ภาษาถิ่นเหนือที่มั่นคงและยั่งยืน

ผลการวิจัย

ประชาชนมีการใช้ภาษาถิ่นเหนือที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีค่าร้อยละ 57.40 ปัจจัยเกี่ยวกับอายุ ส่วนใหญ่มีอายุ ระหว่าง 25-35 ปี มีค่าร้อยละ 31.50 ปัจจัยเกี่ยวกับระดับการศึกษาสูงสุด ส่วนใหญ่ มีระดับการศึกษาชั้นมัธยมศึกษา มีค่าร้อยละ 28.40 ปัจจัยเกี่ยวกับอาชีพ ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร จำนวนร้อยละ 29.30 ปัจจัยเกี่ยวกับรายได้ในครอบครัวต่อเดือน ส่วนใหญ่มีรายได้ ระหว่าง 5,000-10,000 บาท/เดือน มีค่าร้อยละ 29.00 ปัจจัยเกี่ยวกับ การนับถือศาสนา ส่วนใหญ่มีการนับศาสนาพุทธ มีค่าร้อยละ 47.40 จำนวนร้อยละของประชาชนที่ตอบแบบสอบถามตามปัจจัยส่วนบุคคล ที่เห็นคุณค่าของการอนุรักษ์ภาษาถิ่น ตามแบบสัมภาษณ์การใช้คำศัพท์ภาษาถิ่นเหนือในชีวิตประจำวันของประชาชน ซึ่งมีกลุ่มอายุต่ำกว่า 30 ปี มีการใช้ภาษาไทยมาตรฐานมากกว่าภาษาถิ่นเหนือ มีปัจจัยมาจากสื่อออนไลน์ สถานที่เกี่ยวกับการใช้ชีวิตประจำวันได้ใช้ภาษาไทยมาตรฐานเป็นภาษาการสื่อสารต่อกัน อันมีความจำเป็นด้านสถานที่ต่างๆ มีกลุ่มคนที่มีความรู้ วัฒนธรรมแตกต่างกัน จึงมีความจำเป็นต้องควรมีการส่งเสริมการอนุรักษ์ภาษาถิ่นเหนือ

ผลการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพพบว่า ทั้งสองส่วนมีความสอดคล้องและสนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยสะท้อนให้เห็นว่า ประชาชนในพื้นที่อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์ภาษาถิ่นเหนือโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.34$) แสดงให้เห็นถึงการตระหนักรู้และให้ความสำคัญต่อการธำรงรักษาภาษาถิ่นในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การวางแผนการอนุรักษ์ภาษาถิ่น ($\bar{x} = 4.48$) และปัจจัยที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของภาษาถิ่น ($\bar{x} = 4.47$) มี

ค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ การส่งเสริมอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมภาษาถิ่น ($\bar{x} = 4.42$) การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่ออนุรักษ์ภาษาถิ่น ($\bar{x} = 4.23$) และการบูรณาการวัฒนธรรมกับภาษาถิ่น ($\bar{x} = 4.08$) ซึ่งล้วนอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าการอนุรักษ์ภาษาถิ่นจำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ ทั้งด้านการวางแผน การมีส่วนร่วม และการส่งเสริมอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม

ผลการทดสอบสมมติฐานยังพบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาสูงมีการใช้ภาษาถิ่นแตกต่างจากประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เป็นข้อมูลสะท้อนให้เห็นว่าระดับการศึกษาและการเปิดรับบริบททางสังคมภายนอกมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้ภาษา โดยเฉพาะผู้ที่ออกไปศึกษาเล่าเรียนหรือประกอบอาชีพนอกพื้นที่ ซึ่งมีโอกาสใช้ภาษาไทยมาตรฐานและภาษาอื่นมากขึ้น

ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 คน ช่วยอธิบายผลการวิจัยเชิงปริมาณได้อย่างชัดเจน โดยพบว่า การขยายตัวของสื่อดิจิทัล เทคโนโลยีการสื่อสาร การศึกษา และการเคลื่อนย้ายแรงงาน ส่งผลให้ประชาชน โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ มีโอกาสใช้ภาษาที่หลากหลายมากขึ้น จึงทำให้การใช้ภาษาถิ่นลดลงในบางบริบท อย่างไรก็ตาม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเห็นพ้องกันว่า ภาษา ศาสนา และวัฒนธรรมเป็นองค์ประกอบที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ เนื่องจากภาษาถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต ความเชื่อ ประเพณี และอัตลักษณ์ของชุมชนที่สืบทอดต่อกันมา ดังนั้น การอนุรักษ์ภาษาถิ่นจึงควรดำเนินการควบคู่กับการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น โดยอาศัยความร่วมมือของครอบครัว วัด สถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนในชุมชน เพื่อปลูกฝังให้เยาวชนตระหนักถึงคุณค่าและความภาคภูมิใจในภาษาและวัฒนธรรมของตน

การสังเคราะห์ข้อมูลทั้งสองส่วนยังนำไปสู่การพัฒนาารูปแบบการอนุรักษ์ภาษาถิ่นเหนือเชิงวัฒนธรรมที่ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ (1) การบูรณาการภาษาเข้ากับวัฒนธรรม ความเชื่อ และพิธีกรรมท้องถิ่น เช่น พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ประเพณีการแต่งงาน และความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในชุมชน เพื่อให้ภาษาถิ่นยังคงถูกใช้ในบริบททางวัฒนธรรม (2) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนผ่านกิจกรรมทางวัฒนธรรม เช่น การจัด “ลานวัฒนธรรม” เพื่อเผยแพร่ภาษาและอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ (3) การวางแผนร่วมกันระหว่างวัด สถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชน เพื่อกำหนดแนวทางการอนุรักษ์ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง (4) การเสริมสร้างปัจจัยที่เอื้อต่อการคงอยู่ของภาษาถิ่น โดยเฉพาะการใช้ภาษาในครอบครัว การถ่ายทอดระหว่างคนรุ่นเก่าสู่คนรุ่นใหม่ และการสนับสนุนจากสถาบันต่าง ๆ ในชุมชน และ (5) การส่งเสริมอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมผ่านภาษา วิถีชีวิต อาหาร เครื่องใช้ ที่อยู่อาศัย และกิจกรรมทางสังคม เพื่อสร้างความภาคภูมิใจและการตระหนักรู้ถึงคุณค่าของภาษาถิ่นในฐานะมรดกทางวัฒนธรรม

โดยสรุป ผลการวิจัยเชิงปริมาณแสดงให้เห็นว่าประชาชนมีความคิดเห็นในระดับมากต่อการอนุรักษ์ภาษาถิ่น ขณะที่ผลการวิจัยเชิงคุณภาพอธิบายถึงปัจจัย เจือปน และแนวทางการดำเนินงานที่ทำให้การอนุรักษ์เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งสองส่วนจึงสนับสนุนข้อสรุปเดียวกันว่า การอนุรักษ์ภาษาถิ่นเหนือจะเกิดความยั่งยืนได้เมื่อมีการบูรณาการภาษาเข้ากับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน พร้อมทั้งสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการวางแผน ถ่ายทอด และสืบทอดภาษาอย่างต่อเนื่อง อันจะนำไปสู่การธำรงรักษาอัตลักษณ์ทางภาษาและวัฒนธรรมของท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

1. จากผลการวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมอนุรักษ์ภาษาถิ่นเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมโดยภาพรวมพบว่า ความคิดเห็นของประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย อยู่ในระดับมาก อาจมีปัจจัยมาจากประชาชนที่ใช้ภาษาถิ่นเหนือ มีการใช้ภาษาถิ่นของตนอยู่ปัจจุบันมีวัฒนธรรมทางภาษาที่สอดคล้องการดำรงชีวิต ด้วยชุมชนที่มีความหลากหลายในชนเผ่าซึ่งมีภาษาถิ่นเป็นของตนเองจากการถ่ายทอดสืบกันมา จากผลการวิจัยดังกล่าวได้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิทธิศักดิ์ พรหมสิทธิ์ และคณะ (Sittisak Phromsrit, et al, 2023) ได้วิจัยเรื่อง การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาโคราชด้วยกระบวนการจัดการทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม พบว่า

ภาษาเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้และเป็นอัตลักษณ์สำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยภาษาจะคงอยู่ได้จากกระบวนการเรียนรู้และการถ่ายทอดระหว่างสมาชิกในชุมชน หากกระบวนการถ่ายทอดดังกล่าวลดลงหรือขาดหาย ภาษาและวัฒนธรรมก็มีแนวโน้มสูญหายไปมากที่สุด ผลการวิจัยทั้งสองเรื่องจึงมีความสอดคล้องกันในประเด็นที่ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน การสืบทอดระหว่างคนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่ และการเชื่อมโยงภาษาเข้ากับวิถีชีวิตและวัฒนธรรม เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ภาษาถิ่นสามารถดำรงอยู่ได้ของวัฒนธรรมและภาษา

ส่วนความแตกต่างจากงานวิจัยของสิทธิศักดิ์ พรหมสิทธิ์ และคณะ ในหลายประการ กล่าวคือ งานวิจัยของสิทธิศักดิ์และคณะมุ่งเน้นการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมเพื่ออนุรักษ์ภาษาโคราชในฐานะภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทโคราช ขณะที่การวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นการพัฒนา รูปแบบการส่งเสริมการอนุรักษ์ภาษาถิ่นเหนือโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน วัด สถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานภาครัฐ พร้อมทั้งบูรณาการหลักพุทธธรรมเป็นฐานในการพัฒนา รูปแบบการอนุรักษ์

2. จากผลการวิจัยด้านการบูรณาการวัฒนธรรมกับภาษาถิ่นอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๐ ประชาชนมีวัฒนธรรมกับภาษาถิ่นเป็นแนวทางปฏิบัติร่วมกัน สะท้อนให้เห็นการอนุรักษ์ภาษาผ่านวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ภาษาถิ่นของประชาชนที่เชื่อมโยงระหว่างภาษากับวัฒนธรรมท้องถิ่น จากผลการวิจัยดังกล่าวมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุทธนา ประณีตและคณะ (Yutthana Pranit, et al, 2020) ได้วิจัยเรื่อง นวัตกรรมวิถีถิ่น : การสืบค้นประวัติศาสตร์วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น พบว่า อัตลักษณ์วัฒนธรรมของชาวอำเภอหนองบัว ได้สะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการความเจริญรุ่งเรือง เนื่องจากอำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ เป็นอำเภอที่ไม่มีแม่น้ำสายใหญ่ไหลผ่านทางด้านทิศตะวันออกมีภูเขากั้นระหว่างทางเมืองและมีแม่น้ำสายใหญ่คือแม่น้ำน่านไหลผ่าน จากอำเภอชุมแสงซึ่งมีความเชื่อมโยงกับเส้นทางการค้าขายในสมัยโบราณผ่านทางเรือทำให้อำเภอหนองบัว ได้รับวัฒนธรรมจากสถานที่หลาย ๆ แห่งผู้คนส่วนใหญ่อพยพมาจากทางทิศตะวันออกผสมกับผู้อยู่ในพื้นที่ดั้งเดิมทำให้เกิดเป็นวัฒนธรรมใหม่ ในขณะเดียวกันทำให้มีอัตลักษณ์วัฒนธรรมที่มีลักษณะเฉพาะผสมผสานระหว่างภาคกลางกับภาคอีสาน

3. จากผลการวิจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่ออนุรักษ์ภาษาถิ่นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.63 ประชาชนมีภาษาถิ่นเป็นวัฒนธรรมภาษาที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของชุมชนเป็นสิ่งที่กำหนดมาจากการกำเนิดของชนเผ่า ทำให้สมาชิกในชุมชนมีความรักและหวงแหนต่อภาษาและวัฒนธรรมของตน ดังกล่าวมีผู้ศึกษาวิจัยที่มีความคล้ายกับคือ งานวิจัยของ พระมหาธนกร กิตติปัญญา (Phra Maha Thanakon Kittipanyo, 2018) ได้วิจัยเรื่อง การอนุรักษ์และฟื้นฟูการใช้ภาษาไทยถิ่นของวัดและชุมชนในจังหวัด

เพชรบูรณ์ พบว่า สำเนียงภาษา ไทหล่มจะเรียกตนเองว่าเป็น คนลาว มีวัฒนธรรมลาวที่ชัดเจนมากทางด้าน ภาษาพูด บริเวณเมืองหล่มเก่าและเมืองหล่มสักนั้น มีการรวมตัวกันของวัฒนธรรมลาวที่หนาแน่นและ หลากหลาย แต่ที่สำคัญนั้นมีอยู่ 2 ตระกูล คือ ตระกูลลาวหลวงพระบาง และตระกูลลาวเวียงจันทร์ ถ้าจะ แยกแยะลาวทั้งสองตระกูลนี้ ต่างกันด้านสำเนียงการพูดเท่านั้น บริเวณที่พูดภาษาสำเนียงหลวงพระบาง จาก การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม จากปราชญ์ชาวบ้าน นักวิชาการ ผู้นำชุมชน ประชาชน ผู้สูงอายุ ของอำเภอหล่มสักและอำเภอหล่มเก่า ได้รวบรวมศัพท์ภาษาไทหล่ม จำนวน 1,603 ศัพท์ส่วนสำเนียง การออกเสียงภาษาไทหล่มของทั้ง 2 อำเภอ ในบางศัพท์มีความแตกต่างกัน แต่มีความหมายเหมือนกัน เช่นคำ ว่า “เปิด” ใช้ในอำเภอหล่มสัก “เหม็ด” ใช้ในอำเภอ หล่มเก่า มีความหมายว่า หมด หรือคำว่า “หัวซี้โค” ใช้ ในอำเภอหล่มสัก “หัวสีโค” ใช้ในอำเภอหล่มเก่า มีความหมายว่า ตะไคร้ เป็นต้น การส่งเสริมการอนุรักษ์และ พัฒนาการใช้ภาษาไทหล่ม เพื่อไม่ให้ ภาษาถิ่น สูญหายไปจากสังคมไทยในความจริงด้วยตัวการจะอนุรักษ์ภาษา ถิ่นไว้

4. จากผลการวิจัยด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของภาษาถิ่นอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.75 ประชาชนมีภาษาถิ่นเป็นสิ่งที่กำเนิดจากชาติพันธุ์ อยู่คู่กันมานานตั้งแต่กำเนิด ทำให้ประชาชนมี การธำรงรักษาภาษาของตนเองไว้อย่างดี พร้อมทั้งจะเผยแผ่ภาษาไปยังคนนอกกลุ่มชาติพันธุ์ ผลการวิจัยนี้ได้มี ความสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อัญธิชา รุ่งแสงและคณะ (Anthicha Rungsaeng, et al, 2022) ได้วิจัย เรื่อง การจัดการความรู้ในการธำรงรักษาของภาษากลุ่มชาติพันธุ์ในศตวรรษที่ 21 ของจังหวัดลำปาง พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของภาษากลุ่มชาติพันธุ์ คือ ปัจจัยด้านบุคคลและการจัดการองค์ความรู้และยังพบ อีกว่า กลุ่มชาติพันธุ์ที่ใช้ภาษากลุ่มของตัวเองยังมีความต้องการอนุรักษ์ภาษาของกลุ่มไว้ และยังคงใช้สื่อสาร กับคนในครอบครัวและในชุมชนเป็นปกติวิสัย ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการยกระดับการสื่อสารของภาษากลุ่มชาติ พันธุ์ให้ เทียบเท่าภาษาในระดับสากล คือ การถ่ายทอดองค์ความรู้

5. จากผลการวิจัยด้านการส่งเสริมอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมภาษาถิ่นอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.56 ประชาชนมีภาษาวัฒนธรรม อัตลักษณ์ของชุมชนเป็นสิ่งที่ขาดจากกันไม่ได้ มีความสัมพันธ์กันมา ตั้งแต่กำเนิดคนเผ่า มาพร้อมกับภาษาของตน จึงมีความสัมพันธ์ต่อกัน การคงอยู่ภาษา วัฒนธรรม เป็นสิ่งที่มิ ปัจจัยร่วมกันผลการวิจัยนี้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วีระกาญจน์ กนกกมลเศ และ พระจิตะวงษ์ อนุตตโร (ลาเสน) (Wirakan Kanokkamolate, & Phra Thitawong Anuttaro (Lasen), 2021) ได้วิจัยเรื่อง ภาษาไทย ถิ่นผู้ไท: กระบวนการสืบสาน และการสร้างคุณค่าทางอัตลักษณ์ภาษาท้องถิ่น เพื่อศึกษาการใช้ภาษาผู้ไทของ ชนเผ่าผู้ไท ศึกษาวิธีการสืบสานภาษาผู้ไทของชนเผ่าผู้ไท และเพื่อศึกษากระบวนการสร้างคุณค่าทางอัตลักษณ์ ภาษาท้องถิ่นของชนเผ่าผู้ไทในเขตพื้นที่อำเภอภูผามาศ พบว่า ปัจจัยที่ทำให้ภาษาผู้ไทยังคงอยู่ ได้แก่ การ ปลุกฝังจากผู้นำครอบครัวให้ใช้ภาษาในชีวิตประจำวันและเป็นแบบอย่างให้เยาวชน การใช้ภาษาไทยถิ่นผู้ไทใน การสื่อสารของผู้นำหมู่บ้านและกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งทางสังคมและศาสนา รวมถึงการใช้ภาษาในพิธีกรรมทาง พระพุทธศาสนาโดยผู้นำทางศาสนา สะท้อนถึงความศรัทธาและคุณค่าทางจิตใจ นอกจากนี้ยังมีการรักษาอัต ลักษณ์ผ่านการแต่งกาย พิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับผีเจ้าปู่ พิธีทางพุทธศาสนา เช่น งานศพ การทำบุญ และพิธี แต่งงานแบบดั้งเดิม ทั้งหมดนี้ล้วนส่งผลให้ภาษาผู้ไทและวัฒนธรรมยังคงอยู่และสืบทอดต่อไปในชุมชน

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

การบูรณาการแนวคิดภาษาศาสตร์เชิงสังคม (Sociolinguistics) แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน และหลักพุทธบูรณาการ จนเกิดเป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชนภาคเหนือ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า แม้ประชาชนจะมีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์ภาษาถิ่นในระดับมาก แต่การใช้ภาษาถิ่นของคนรุ่นใหม่มีแนวโน้มลดลง อันเป็นผลจากอิทธิพลของสื่อดิจิทัล การศึกษา การประกอบอาชีพ และการใช้ภาษาไทยมาตรฐานในชีวิตประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดภาษาศาสตร์เชิงสังคมที่อธิบายว่าการใช้ภาษาเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคม

นอกจากนี้ยังพบว่า ภาษาถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชน การอนุรักษ์ภาษาจึงควรดำเนินควบคู่กับการอนุรักษ์ประเพณี ความเชื่อ และพิธีกรรมท้องถิ่น โดยอาศัยความร่วมมือของครอบครัว วัด สถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชน เพื่อให้เกิดการสืบทอดภาษาถิ่นอย่างต่อเนื่องซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ได้แก่

1. การบูรณาการภาษาเข้ากับวัฒนธรรม ความเชื่อ และพิธีกรรมท้องถิ่น
2. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน วัด สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. การวางแผนร่วมกันของทุกภาคส่วนเพื่อกำหนดแนวทางการอนุรักษ์ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง
4. การเสริมสร้างปัจจัยที่เอื้อต่อการคงอยู่ของภาษาถิ่น โดยเฉพาะการถ่ายทอดภาษาระหว่างคนรุ่นเก่าสู่คนรุ่นใหม่ และการใช้ภาษาถิ่นในครอบครัวและกิจกรรมของชุมชน
5. การส่งเสริมอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมผ่านภาษา วิถีชีวิต อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องใช้ และกิจกรรมทางสังคม เพื่อสร้างความภาคภูมิใจในมรดกทางภาษาและวัฒนธรรม

รูปแบบดังกล่าวได้รับการตรวจสอบและรับรองโดยผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาถิ่นผ่านการประชุมกลุ่ม (Focus Group Discussion) ทำให้รูปแบบมีความเหมาะสม ความน่าเชื่อถือ และสามารถประยุกต์ใช้ได้จริงในระดับชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์ภาษาถิ่นเหนือโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการวางแผนการอนุรักษ์ การคงอยู่ของภาษาถิ่น และการส่งเสริมอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ทั้งนี้กลุ่มอายุต่ำกว่า 30 ปี มีการใช้ภาษาไทยมาตรฐานมากกว่าภาษาถิ่น เนื่องจากอิทธิพลของสื่อและบริบทการใช้ชีวิต ข้อมูลเชิงคุณภาพชี้ว่าการบูรณาการวัฒนธรรม พิธีกรรม และศาสนา ร่วมกับการมีส่วนร่วมของชุมชนและความร่วมมือจากสถาบันต่าง ๆ ในท้องถิ่น เป็นปัจจัยสำคัญต่อการอนุรักษ์และความยั่งยืนของภาษาถิ่นเหนือ จากผลการวิจัยดังกล่าวจึงขอเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. ควรมีกิจกรรมเกี่ยวกับการใช้ภาษาถิ่นเพื่อให้คนรุ่นใหม่มีความสนใจในภาษาถิ่นยังเป็นการส่งเสริมภาษาถิ่นในมีการสืบทอดภาษา
2. ควรมีกิจกรรมสร้างแรงจูงใจในการสนใจภาษาเช่น การมีรางวัลสำหรับผู้เสนอแนะทางในการส่งเสริมวัฒนธรรมภาษาถิ่นเพื่อเป็นการส่งเสริมการอนุรักษ์ภาษาถิ่นแบบยั่งยืน

3. ควรมีกิจกรรมส่งเสริมครอบครัวให้เกิดแรงจูงใจในการอบรมสมาชิกรุ่นใหม่ในครอบครัวให้เกิดความสนใจการอนุรักษ์ภาษาถิ่น

4. ควรมีการส่งเสริมสถาบันหลักของชุมชน เช่น วัด โรงเรียน องค์ปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ภาษาถิ่นเพื่อให้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภาษาถิ่น

ข้อเสนอแนะให้การศึกษาวิจัย

1. ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับ ผลการส่งเสริมการใช้ภาษาถิ่นในพิธีกรรมต่อการมีส่วนร่วมในเชิงอนุรักษ์ของชุมชน

2. ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับ การศึกษาคำศัพท์ภาษาถิ่นที่สูญหายไปจากสังคมปัจจุบันผ่านแอปพลิเคชัน การฟัง การอ่าน

References

Anthicha Rungsaeng, et al. (2022). Knowledge management for sustaining ethnic languages in the twenty-first century in Lampang Province. *Humanities and Social Sciences Review*, 10(2).

Department of Provincial Administration, Ministry of Interior, Bureau of Registration Administration. (2010). Population and housing statistics by district and subdistrict, Chiang Rai Province, December 2010. Author.

Kornchanok Nantakanok. (2023). Lexical and tonal variation in the Chiang Rai Tai Yuan dialect across age groups (Doctoral dissertation, Naresuan University).

Phra Maha Thanakon Kittipanyo. (2018). The conservation and revitalization of the Tai Lom language through temples and communities in Phetchabun Province (Research report). Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Siriphong Phrutthiphan. (2022). Thai dialects: Diversity and significance in culture. *Journal of Thai Language and Culture*, 29(3).

Sittisak Phromsit, et al. (2023). Preserving the Korat linguistic cultural heritage through participatory cultural management. *Journal of Social Sciences, Law, and Politics*, 7(2).

Somchai Suwanchit. (2012). Language studies in Thailand: Language policy and cultural diversity. Chiang Mai University Press.

Sujit Wongthet. (2022). Local dialects and social and cultural change. *Journal of Language and Culture*, 15(2).

Wirakan Kanokkamolate, & Phra Thitawong Anuttaro (Lasen). (2021). Phu Thai dialect: The process of preservation and identity value creation of a local language. *Ubon Paritat Journal*, 1(2).

Yutthana Pranit, et al. (2020). Nawatwithi Rak Thin: Exploring local history, culture, and traditions (Research report). Mahachulalongkornrajavidyalaya University.